

Basil Hatim, Jeremy Munday (eds)

Translation. An Advanced Resource Book

(New York: Routledge. 2019. 394 pp, ISBN 9780415536141)

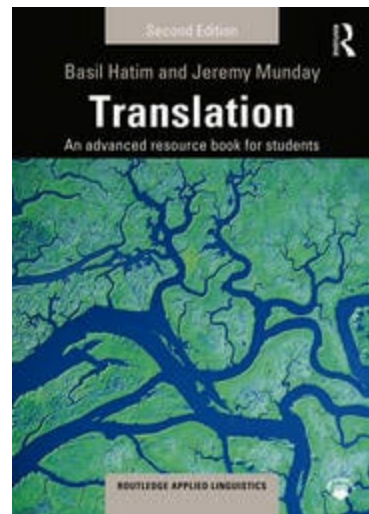
Laszlóczki László

E-mail: laszloczki.laszlo@gmail.com

A Routledge Applied Linguistics átfogó könyvsorozata hallgatók és kutatók tanulmányaihoz nyújt támogatást az angol nyelv és az alkalmazott nyelvészet fő területein. A sorozat minden egyes könyve három fő részen keresztül vezeti végig az olvasót, lehetővé téve számára, hogy felfedezze a tudományág főbb témáit, ezáltal fejlesztve saját magát is. A könyvben a témák újra és újra előkerülnek, kibővülnek és összefonódnak egymással. Az olvasó megértését izgalmas feladatok és folyamatosan felvetődő kérdések erősítik.

A könyvsorozat a 2004-ben kiadott, és 2019-ben újra kiadott *Translation. An Advanced Resource Book* című tagja a mai napig érvényes megállapításokat foglal össze: ez az örökzöld mű a fordítás elméletét és gyakorlatát vizsgálja különböző nyelvészeti és kulturális szempontból, beleértve a szemantikát, az ekvivalenciát, a funkcionális nyelvészetet, a korpusznyelvészetet, a kognitív nyelvészetet, a szöveg- és diskurzuselemzést, a gendertanulmányokat, továbbá a posztkolonializmust is. A nyelvek széles skálájára támaszkodik, beleértve a franciát, a spanyolt, a németet, az oroszot és az arabot is. Különböző forrásokból – például az internetről, hirdetésekben – származó anyagokat, vallási szövegeket, irodalmi és műszaki szövegeket is vizsgál. A tudományág meghatározó képviselőinek, jelentős szakembereinek, köztük James S. Holmes, George Steiner, Jean-Paul Vinay és Jean Darbelnet, Eugene Nida, Werner Koller és Ernst-August Gutt írásait is nagyító alá helyezi.

A könyv alapvető forrásként szolgál az angol nyelv, az alkalmazott nyelvészet és a fordítástudomány hallgatói és kutatói számára. A könyv egyik szerzője az



iraki-brit származású fordító és tolmács Basil Hatim, az egyesült királysági Heriot Watt Egyetem fordító- és nyelvészprofesszora, valamint az egyesült arab emírségekbeli Sharjah-i Amerikai Egyetem angol nyelv és fordítástudományi professzora. A szerzőpáros másik tagja a brit származású nyelvész, Jeremy Munday, az egyesült királysági Surrey Egyetem Fordítástudományi Központ igazgatóhelyettese.

A könyvsorozat átfogó útmutatót nyújt a gazdag, sokszínű és alapvetően interdiszciplináris területként aposztrofálható alkalmazott nyelvészet számos kulcsfontosságú területéhez. A könyv szerkesztői az előszóban megfogalmazzák, hogy az alkalmazott nyelvészet ma, a 2000-es évek elején, (hozzátehetjük, hogy ma is) fontosabb, mint valaha, és azzal a szándékkal hozták létre művüket, hogy naprakész térképet adjanak az olvasók kezébe e folyamatosan változó terület felfedezéséhez.

A sorozat könyveit úgy tervezték, hogy bármelyik fejezetnél nyitja is ki az olvasó, betekintést kap a nyelvészet alapvető fontosságú területeibe. A könyvek felépítése biztosítja, hogy a kulcsfontosságú olvasmányok révén megismerhessük egy-egy kutatási terület fejlődését, miközben a mű kérdések és feladatok révén az adott téma interdiszciplináris szerkezetét mutatja be a legfontosabb fogalmak értelmezésével. Pedagógiai szempontból vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a mű azért kiemelkedő jelentőségű, mert az olvasók gondolkodásra, vitára, feladatmegoldásra, saját tapasztalataik felhasználására és reflexióra is lehetőséget kapnak. A könyv további kutatásra sarkallja őket amellet, hogy a jelentős művek kritikai újraolvasását hangsúlyozza.

A könyv a következő három nagy részből áll. Az „A” szekcióban – Bevezetés (Introduction) – a szerzők a legfontosabb fogalmakat és koncepciókat mutatják be, továbbá olyan feladatokat adnak az olvasónak, amelyek célja, hogy megalapozzák a legfontosabb fogalmak, a terminológiai ismeretek, továbbá az elemzési technikák ismeretének elmélyítését.

A „B” szekció – Kibővítés (Extension) – egy olyan rész, amelyben számos alapvető fontosságú olvasmányt mutatnak be (általában az eredeti könyvből, tanulmányból, cikkből, szó szerint idézve) megjegyzésekkel, néhol kommentárral együtt. Az olvasmányok bemutatása és a hozzájuk fűzött kommentárok arra jók, hogy további, újabb kutatási kérdéseket lehessen feltenni. Az itteni kiegészítő feladatok pedig azért jelentősek, mert a frissen szerzett vagy felelevenített elméleti ismereteket rögtön ki is lehet próbálni a gyakorlatban, lehetővé téve mind az elmélet, mind a gyakorlat teljesebb megértését.

A „C” szekcióban – Felfedezés (Exploration) – további példákat és szemléltetőanyagokat találunk. Az itteni feladatok nagyobb része inkább hallgatóbarát, nyitott végű kérdésekből áll. Céljuk az, hogy ily módon támogassák a hallgatókat és a kutatókat a számukra fontosabb kutatási projekteken. A feladatok csoportmunkára és egyéni munkavégzéshez egyaránt alkalmasak lehetnek.

A három szekció mindegyike ugyanazt a 14 fejezetet tartalmazza, és azokat különböző szempontok alapján elemzi: (1) Mi a fordítás?; (2) Fordítási stratégiák; (3) A fordítás egysége; (4) Fordítási eltolódások; (5) A jelentés elemzése; (6) A dinamikus ekvivalencia és az üzenet befogadója; (7) A szövegpragmatika és az ek-

vivalencia; (8) Fordítás és relevancia; (9) Szövegtípus a fordításban; (10) Szöveg-regiszter a fordításban; (11) Szöveg-, műfaji és diszkurzív váltások a fordításban; (12) A hatalom szereplői a fordításban; (13) Ideológia és fordítás; (14) Fordítás az információs technológia korában.

A könyv végén egy szójegyzéket és egy részletes, tematikusan elrendezett, ABC-sorrendbe állított útmutatót találunk a könyvben használt főbb fogalmakról, amely akár a további kutatásoknak jelenthet megfelelő kiindulási alapot. A további olvasmányokhoz jegyzetekkel ellátott útmutatókat és részletes bibliográfiákat is találunk.

A sorozat célközönsége elsősorban a felsőoktatásban és a posztgraduális képzésben részt vevő (alkalmazott) nyelvészeti, fordítási és kommunikációs tanulmányokat folytató hallgatók vagy azokban részt vevő oktatók és kutatók, valamint a szakmai továbbképzési és távoktatási programok hallgatói, oktatói és kutatói. Olyan szakemberek számára is nagyszerű forrásként szolgálhat a könyv, akik anyanyelvként vagy második nyelvként oktatják és/vagy tanulják az angol nyelvet. Emellett csoportos foglalkozásra is alkalmas lehet, továbbá különböző egyetemi kurzusok során felhasznált irodalomjegyzékbe is felvehető.

Hogyan is célszerű ezt a könyvet használni? Ez a könyv a fordítás gyakorlatát és elméletét egyaránt vizsgálja, közérthető és szisztematikus módon dolgozza fel az egymással kapcsolódó témaköröket. Valamennyi feladatot és szöveges példát számozással láttak el a kereszthivatkozások megkönnyítése érdekében.

A könyv feladatai úgy alakították ki, hogy az olvasóknak önálló gyakorlásra is legyen lehetőségük, viszont párokban vagy csoportokban, formálisabb tanulási helyzetekben is egyaránt használhatóak. Az „A” szekció feladatainak az a célja, hogy az olvasó elgondolkodjon a fordítástudomány alapfogalmain és alapkérdéseiben, és azon, hogy az itt megismert elméleti koncepciókat hogyan tudná a saját kutatási tapasztalataival összekötni.

A „B” szekció „Olvasás után” címet viselő feladatai alkalmasak lehetnek arra, hogy szóbeli előadást tartsunk belőlük a (kutató)csoportnak, majd megvitassuk. Emellett az ilyen típusú feladatok saját esszé megírására is alkalmasak lehetnek.

A „C” szekció feladataiban legérdekesebbek a „projektek”. Ezek egyes esetben nagyobb, teljes kutatási projekteké, sőt akár doktori értekezések témáivá is fejlődhetnek. Itt a könyv az adatok előre megadásával, továbbá módszertani ajánlások megfogalmazásával segíti a könyv használóját. A műnek ebben a szekciójában a szerzők megfogalmazzák, hogy a komplexebb projektek akkor működnek a legjobban, ha a tanuló új anyagok után is kutat, emellett lehetőséget kap arra, hogy gyakorló fordítókat figyeljen meg munka közben vagy interjút készítsen velük. A könyv felhívja a figyelmet arra, hogy egyes gyakorló szakemberek (pl. szakfordítók) meghívása a tanórára vendégelőadóként milyen pozitív hatással lehet a jövő nyelvi közvetítőire: a hallgatókra.

A könyv három nagy szekciójának egyenként 14 fejezetét kétféleképpen is tanulmányozhatjuk: vertikálisan és horizontálisan. Előbbi (gyakoribb) módszer azt jelenti, hogy az elejétől a végéig elolvassuk és feldolgozzuk az egész művet, míg

utóbbi (ritkább) módszer azt jelenti, hogy – ha lelki szemeink előtt egymás mellett elképzeljük az ugyanolyan felépítésű három nagy szekciót, akkor – az ugyanolyan címet viselő fejezeteket egymás után, különböző szempontok (a szekciók) alapján, tematikusan tudjuk megvizsgálni. Számos olvasó és oktató különösen hasznosnak találja az utóbbi módszert, mert a „C” szekcióban lehetőség nyílik kritikai szemmel vizsgálni az „A” és „B” szekciókban megfogalmazott állításokat, fogalmakat.

Jelen recenzált mű szerzői kifejtik, hogy a könyv ugyan számos elméleti kérdéssel foglalkozik, ezeket csak akkor lehet megfelelően elsajátítani és hasznosítani, ha az olvasó további olvasmányokat dolgoz fel és folyamatosan újabb kutatásokban vesz részt. A szerzőpáros által felsorolt szakkönyvek különösen hasznosnak bizonyulhatnak, főleg az egyes kutatások kezdeti szakaszában:

- Mona Baker (ed.) (1998) *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London and New York: Routledge.
- David Crystal (2003) *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell, 5th ed.
- Jeremy Munday (2001) *Introducing Translation Studies: Theories and applications*. London and New York: Routledge.
- Mark Shuttleworth and Moira Cowie (1997) *Dictionary of Translation Studies*. Manchester: St Jerome.
- Lawrence Venuti (ed.) (2000) *The Translation Studies Reader*. London and New York: Routledge.

A szerzők számos hasznos tanáccsal látják el a hallgatókat és a kutatókat: először gyűjtsenek olyan forrásanyagokat és szövegmintákat, amelyek értékesek lehetnek a kutatási projektek során. Ezek közé például a forrásnyelvi mű (vagy annak részlete), valamint a kutató anyanyelvére fordított szövegek tartozhatnak. Érdemes ugyanannak a műnek több (célnyelvi) fordítását is megvizsgálni, párhuzamos szövegekkel dolgozni, továbbá azonos témájú, viszont különböző nyelvű szövegeket is figyelembe venni. Tanulságos lehet jó és rossz minőségű fordításokat (és lehetőség szerint a róluk írt kritikákat) is nagyító alá tenni. A fordítástudományban használt egyezményes rövidítések (pl. TL: célnyelv, SL: forrásnyelv, ST: forrásszöveg, TT: célszöveg stb.) bemutatása mellett a szerzők felhívják az olvasók figyelmét, hogy érdemes a Routledge folyamatosan megújuló weboldalát is meglátogatni, mert számos hasznos mintaszöveget, fordítást, újabb kutatási irányt, közösségi eseményt osztanak meg a fordítástudomány iránt érdeklődőkkel.

A könyv érdekessége a didaktikus felépítés. Szinte az idegennyelv-oktatáshoz hasonló szisztematikus módszereket alkalmaz a fordítástudomány oktatásában. Az egyszerűtől a bonyolultabb felé halad. Az első rész alapfogalmait a második rész olvasmányai magyarázzák, és a harmadik rész készíti elő a hallgatókat az önálló munkára. Ez a megközelítés szinte egyedülálló a fordítástudományi szakirodalomban.